

Commentariorum ac disputationum, in tertiam partem divi Thomae tomi quinque

Accvratam Qvæstionvm D. Thomæ, Ab LXXXIV. Vsqve ad finem: &
Disputationum de virtute Pœnitentiæ, De Clauibus, De Sacramentis
Pœnitentiæ, & Extremæ Vnctionis, De Purgatorio, Suffragiis & Indulgentiis,
expositionem complectens : Accesserunt Indices quinque: ... Postremus

Suárez, Francisco

[Köln], 1616

Sectio 1. Quod sit materiale obiectum virtutis pœnitentiæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93815](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93815)

SECTIO I.

Quod sit materiale obiectum virtutis penitentie.

1
Duplex ac-
ceptio peni-
tentie vir-
tutis.

Poenitentia virtus duobus modis accipi potest, primo generatim, vt dicit principium eliciens quamcunque honestam detestationem peccati per modum habitus inclinantis ad illam; quo modo, vt inferius videbimus, penitentia non dicit vnā solam virtutem, sed varias complectitur, iuxta multiplicem rationem detestandi peccatum. Alio modo penitentia virtus quasi per antonomasiam appellatur specialis quadam virtus, quæ sub propria ratione detestatur peccatum, vt Deo iniuriosum. Et hoc posteriori modo hic precipue agimus de hac virtute: attingemus verò semper ea, quæ necessaria fuerint ad priorem significationem explicandam.

2
Alia nomi-
na in usum
notanda.

Rursum ipsamet virtus penitentiae duobus modis spectari potest. Primo quatenus exercet hoc munus detestandi peccatum commissum, & dolendi de illo ac destruendi illud præcisè in his actibus sistendo. Secundo modo tractare possumus de hac virtute adæquate secundum completam rationem suam, & secundum omnes actus, quos exercere valet: nam, vt supra dixi, hæc vox, *Penitentia*, solum significat in rigore retractationem præteriti facti. Vnde, si hæc virtus sumatur, vt præcisè subsistat huic voci, & conceptui eius, solum extenditur ad eos actus, qui respiciunt præteritum, seu peccatum commissum: fieri tamen potest vt eadem virtus, secundum integram & adæquatam rationem suam, alia habeat officia, & ita vniuersaliorem habeat materiam, quod à nobis videndum est. Vltimo vero obseruari oportet, duplicem materiam posse assignari virtuti. Alteram, vt fugiendam vel vitandam, quo modo illicita delectatio potest dici materia castitatis: alteram, vt amplectendam & amandam, quo modo corporis puritas dicitur materia castitatis.

3
Prima af-
ferio
D. Thom.

Dico ergo primo, Malum culpæ seu peccatum est materiale obiectum penitentiae, vt destruendum seu vitandum. Hæc est certa & communis veritas. Sumitur ex D. Thoma in hoc articulo, & in sequenti, ad primum, & ex quæst. præcedente, artic. 2. Vbi dicit, actus peccatoris (vtique quatenus penitens est) esse proximam materiam sacramenti penitentiae: materiam autem illorum actuum esse ipsa peccata, at vero tales actus sunt penitentiae actus. Idem in 4. d. 17. q. 2. artic. 1. & 3. Sot. quæst. 1. artic. 2. & alij Doctores cum Magistro tum ibi, tum dist. 14. Et loquendo in communi, & maxime de peccato mortali, est res clara ex dictis supra de significatione penitentiae: nam virtus penitentiae est principium retractationis prioris facti, ita vt retractatio ex obiecto honesta sit: huiusmodi autem retractatio versatur circa culpam commissam: ergo illa est materiale obiectum eius. Et ideo cum Scriptura de penitentia in hac proprietate loquitur, peccatoribus illam attribuit, vt Matth. 9. *Non veni vocare iustos, sed peccatores ad penitentiam.* Et in Oratio. Manasses (licet in canone non recipiatur) dicitur, *Non posuisti penitentiam iustus, qui tibi non peccauerunt.* Vnde fit, huiusmodi peccatum esse propriissimam, & proximam materiam, circa quam versatur penitentia rigorosè sumpta, per ordinem ad actum, per eam vocem propriissimè indicatum, qui est retractatio, & displicentia mali commissi: nam, vt ex ipsesternis constat, huiusmodi actus proxime versatur circa ipsum malum prius commissum, quod est peccatum.

Sotus
Magist.

Matth. 9.

Obiecto
placatur.

Dices, non proxime versari circa illud, sed circa destructionem eius, quam intendit. Responderetur Fr. Suarez. tom. 4.

A primo, licet hoc demus respectu illius intentionis, non tamen id procedere respectu displicentiae vel tractitiae de tali peccato, qui etiam sunt actus elicti ab hac virtute. Vt autem aliquod obiectum dicatur esse proxima materia alicuius virtutis, satis est quod per aliquem actum suum circa illud immediate versetur. Deinde dicitur, etiam respectu ipsius intentionis peccatum vt destruendum esse proximum obiectum illius actus, sicut è conuerso bonum vt obrinendum dicitur esse proximum obiectum intentionis, seu spei, aut desiderij. Neq. ibi sunt proprie duo obiecta, sed vnum cum respectu ad subiectum, cui obrinendum est, vel à quo est expellendum. Dico autem, non esse duo respectu ipsiusmet formalis inhaesionis, vel expulsionis, de qua obiectio procedebat, nam respectu subiecti, vel mediocrum alia ratio & consideratio esse potest, quæ ad præsens non spectat.

Sit ne culpa venialis materia Penitentiae.

De hac vero materia seu culpa qualis esse debeat, nonnulla breuiter expediri possunt. Primum, an sub hoc materiali obiecto comprehendatur peccatum veniale. Et ratio dubij est, quia huiusmodi peccatum non est vera offensio Dei, sed solum quoddam malum morale. Dicendum vero est, penitentiam late sumptam, prout comprehendit omnem habitum, qui honeste & secundum rectam rationem detestatur prius factum, expendi ad venialia, nam hæc merito displicent, vel propter turpitudinem, quam in propria specie habent, quomodo mendacium leue displicet ex virtute veritatis: vel quia impediunt feruorem charitatis: quomodo ad charitatem spectat dolere de omni peccato veniali. Adde præterea, hoc peccatum comprehendit sub obiecto adæquato propria, & specialis virtutis penitentiae, quia licet non sit tam propria offensio Dei, sicut mortale, re tamen vera est aliqua iniuria, tum quia aliquo modo pugnat cum voluntate, & lege Dei, tum etiam quia neque ordinatur, neque ordinari potest in Deum vt in vltimum finem, cum tamen debitum sit Deo, vt omnia referantur in ipsum, & ideo tale peccatum etiam retardat hominem ab ingressu beatitudinis. Comprehenditur ergo sub obiecto materiali huius virtutis.

Quid de actu exteriori.

Secundo inquiri potest, an actus exterior peccati comprehendatur sub hoc obiecto. Et ratio dubij est, quia in interiori actu non est intrinsecus aliqua formalis malitia, & ideo dicitur non addere malitiam actui exteriori. 2. q. 20. Responderetur etiam hunc actum esse suo modo detestabilem per virtutem penitentiae: atque ita comprehendit sub eius adæquato obiecto, quia simpliciter est actus moralis, & peccaminosus, non quidem omnino distinctus ab interiori sub morali consideratione, sed vnum cum illo constituens, sicut corpus cum anima constituit vnum hominem. Ex quo quidem fit, vt actus exterior non sit detestabilis per penitentiam nisi ratione interioris, tamen vt illi copunctus, ea ratione detestabilis est: quod sufficit, vt sub obiecto materiali penitentiae comprehendatur, sicut corpus comprehenditur sub obiecto charitatis proximi, vel potius sicut imago comprehenditur sub obiecto religionis, vel dulzæ. Et potest declarari à simili: nam etiam in ipso interiori actu possumus duo distinguere, scilicet materialem entitatem actus, & malitiam eius: ex quibus illa prior secundum se bona est: vt tamen informatur posteriori;

B 3
riori;

riori, est detestabilis. Et hoc satis est, ut non solum A malitia, sed etiam ipsa entitas actus sit proxima materia Pœnitentiæ: imo entitas ipsa videtur esse proprium obiectum materiale, malitia vero quasi formale, modo infra explicando. Quamuis sola etiam malitia, quatenus abstracte sumpta, potest propter sese odio haberi: vel displicere, possit simul esse materiale obiectum: quia in his potentiis, præsertim spiritualibus, quando peruenitur ad simplicissima obiecta, ac per sese talia, non repugnat idem esse simul quo, & quod, licet in eis dentur etiam alia obiecta materialia: quæ per se non sufficiunt, nisi ut coniuncta formalibus. Ad hunc ergo modum actus exterior, licet per sese, & absque interiori non habeat unde per Pœnitentiæ displiceat, tamen ut informatus moraliter per actum interiorum, est vera materia Pœnitentiæ virtutis, sicut etiam esse potest, & debet materia sacramenti Pœnitentiæ, ut suo loco dicitur.

Solum ergo est differentia inter actum interiorum, & exteriorum, quod interior eo quod per se, & sine informatione alterius actus humanus est, potest per se esse integra materia Pœnitentiæ: actus vero exterior solum ut interiori coniunctus, potest esse quasi partialis materia Pœnitentiæ. Et quod de actibus dicimus, proportionaliter semper est de omissionibus moralibus intelligendum. Dices, Interdum displicet actus exterior ex obiecto prauus, etiam si prave factus non sit, id est, licet non fuerit coniunctus interiori actui malo, neque ab illo prodierit, verbi gratia, merito quis dolet, quod comederit carnes die prohibito, etiam si ex ignorantia iniunctibili hoc fecerit, & eodem modo honeste quis dolet de nocturnæ pollutione. Respondetur, huiusmodi displicentiam de tali facto seu passione non esse propriam Pœnitentiæ, quia non est de actu humano, ut humanus est: Pœnitentiæ vero in propria significatione respicit actum humanum, ut sic. Tamen sicut de aliis rebus, quæ non sunt humanæ actiones, potest esse aliquando tædium vel displicentia, etiam ex amore alicuius boni honesti, quod tædium, late loquendo, aliquando etiam vocatur Pœnitentiæ, ut supra notauimus, ita dicendum est de illa displicentia.

Quid de peccato nondum commissio.

Tertio inquiri potest, an solum peccatum iam commissum possit esse obiectum huius virtutis, vel etiam peccatum, quod committi potest, & vitandum est. Ratio dubij oritur ex dictis de significatione vocis Pœnitentiæ, proprie enim significat retractationem voluntatis, quæ solum versari potest circa voluntatem, vel opus iam commissum. Atque ita definire videntur Theologi, cum de contritione tractant in 4. d. 17. Nihilominus distinctione utendum est: nam si loquamur de virtute Pœnitentiæ solum iuxta rigorosam vocis significationem, & secundum actum proximum, & conceptum qui illi respondet, sic versatur solum circa mala iam commissa: quo sensu locuti sunt Theologi de contritione. At si loquamur de Pœnitentiæ virtute secundum totam adæquatam rationem eius, sic dicendum est, non solum peccatum iam commissum, sed peccatum simpliciter seu peccatum quod cauendum est comprehendit sub obiecto huius virtutis. Quod ostenditur ex officiis eiusdem virtutis. Ad illam enim spectat, non solum dolere de commissa offensa Dei, sed etiam odio habere illam, & proponere nunquam iterum committere. Hæc autem duo non respiciunt peccatum, ut commissum, sed vel simpliciter, vel in ordine ad tempus futurum: igitur. Maiorem, quoad priorem partem, sumo ex D. Thoma circa illa verba Paul. 2. ad Corinth. 7. Tristitia, quæ secundum Deum est, Pœnitentiæ in salutem stabilem operatur.

D. Thom.

Dubitat enim quomodo tristitia Pœnitentiæ operetur, cum Pœnitentiæ nihil aliud sit, quam tristitia quædam: & respondet, Pœnitentiæ non solum includere actum tristitiæ, sed etiam alios actus, nimirum odium peccati, & secundum unum actum posse alium operari. Hinc Tridentinum sæpe declaratur Pœnitentiæ per odium peccati. Ratio denique est, quia tristitia, seu dolor de præsentis malo, oritur ex odio ipsius mali secundum se: & ideo eiusdem virtutis est, detestari illud malum, si sit præsens, & odio habere illud.

Atque simili modo facile probari potest altera pars illius maioris, quam etiam disputatione sequenti ex professo tractaturi sumus: eamque docet Tridentinum sess. 14. capit. 4. dum ait, veram Pœnitentiæ includere propositum non peccandi de cetero: nam eiusdem rationis & honestatis est, vitare malum priusquam intret, & abicere illud, si iam adest. Minor autem propositio constat ex generalibus principiis doctrinæ moralis. Nam hoc differt inter tristitiam, odium, & fugam, quod tristitia est de malo præsentis, vel quod ut tale apprehenditur: cuiusmodi existimatur malum commissum: ideo Pœnitentiæ prout exercet hoc munus, circa huiusmodi peccatum versatur. Odium vero respicit malum secundum se, abstractendo a præsentia & absentia. Desiderium autem, quod in malis potius est fuga, vel propositum cauendi illa, respicit malum absens, quod futurum timeatur: Ergo Pœnitentiæ, quatenus hæc duo munera exercet, habet pro obiecto materiali peccatum vel absolute sumptum, vel ut futurum, seu imminens.

Quid de peccatis alienis.

Atque hinc expeditur quartum dubium, an sola peccata propria, vel etiam aliena sub hoc obiecto comprehendantur. Communiter enim dici solet, Pœnitentiæ solum esse de peccatis propriis, ut patet ex D. Thom. & aliis in 4. distinct. 17. quæst. 2. D. Thom. artic. 2. Quia alias virtus Pœnitentiæ in Christo esse potuisset: ille enim aliena peccata perfectissime detestabatur. Nihilominus utendum est distinctione. Nam illud vulgare dictum intelligendum est de Pœnitentiæ stricte sumpta, secundum rigorosam vocis significationem, atque de contritione proprie dicta. At vero virtus hæc, quam Pœnitentiæ nominamus, ut est iustitia quædam ad Deum, etiam potest aliquo modo versari circa peccata aliena, saltem per odium illorum, quia malum peccati, ubicunque sit, est odio dignum secundum rectam rationem, & ideo eadem virtus, quæ illud odio habet in proprio subiecto, etiam odit illud ubicunque sit. Et declaratur à simili ex iustitia humana: nam homo ex inclinatione iustitiæ non solum odio habet iniuriam, ut à se committendam, sed simpliciter ubicunque illam intuetur, quia illa honestas in se eadem est. Itaque sub hac consideratione etiam huiusmodi peccatum sub hoc obiecto comprehenditur.

Et ratio à priori est, quia honestas vniuersi cuiusque virtutis obiectiue sumpta, per ipsammet virtutem amabilis est, siue nude consideretur, siue in proprio, siue in alieno subiecto. Et sic Charitas amat honestatem, & dignitatem diuini amoris ubicunque illi proponatur. Ergo pari ratione vnaquæque virtus detestatur malum sui honestati contrarium, ubicunque illud proponatur: nam, ut statim dicam, eiusdem virtutis est, odisse malum, & diligere bonum: Ergo proportionali ratione Pœnitentiæ odio habet turpitudinem peccati, ubicunque illi proponatur, non quidem per modum retractationis, nam hic affectus imbibit respectum ad proprium actum commissum, sed per modum simplicis odij, & abominationis.

114

Haec enim turpitudine, quae displicet penitenti, ut sic, in proprio actu, displicet etiam in alieno ex inclinatione eiusdem virtutis, quia illa ratio, quaecunque illa sit, potest esse adaequata alicui virtuti, quia in illo motivo eadem formalis honestas reperitur: non est autem alia virtus magis accommodata ad quam pertineat. Adde etiam inter illos actus simplicis odij vel merito censentur ab eadem inclinatione habituali procedere, ut infra latius declarabimus. Obiecto autem, quae infinnabatur de anima Christi Domini infra iterum occurrerit, cum agemus de subiecto huius virtutis. Nunc breuiter dicitur, Penitentiam in proprietate sumptam, qua significat virtutem, quae retractat peccatum commissum, & quae, quantum est in se, intendit destructionem eius, & ad illam disponit operantem, non fuisse in Christo Domino. An vero eadem virtus secundum substantiam in illo fuerit, postea dicemus.

Quid de habituali, & originali peccato.

QUINTO: hinc etiam facile constat, quid dicendum sit de peccato habituali: nam haec virtus, non solum fugit committere actu peccatum, sed etiam statum peccati, atque adeo habituale peccatum. Vnde D. Thomas, hac quaestione articulo 1. ad 1. dicit, proprium munus huius virtutis esse, intendere destructionem peccati, utique etiam habitualis, quod manere dicitur quantum ad reatum & maculam: nam actuale peccatum statim transit: & ideo necesse non est amplius illud destruere. Ratio vero est, quia sicut actus, & habitus virtutis conueniunt in eadem honestate virtutis, & ideo eodem actu, & operamur actum virtutis, & diligimus ipsam virtutem: ita proportionali modo peccatum actuale, & habituale conueniunt in eodem genere deformitatis: & ideo eiusdem virtutis est utrumque vitare.

Dices, Ergo etiam peccatum originale comprehenditur sub hoc obiecto Penitentiae; quia nihil aliud est, quam quoddam peccatum habituale. Consequens autem repugnat communi doctrinae Theologorum, ut Diui Thomae quaest. 84. art. 2. ad 3. & in 4. d. 17. q. 2. art. 2. quaest. 2. D. Bonau. d. 16. art. 1. q. 1. Richard. ibi art. 4. q. 1. ad 2. Ledesin 4. p. 1. q. 25. art. 2. dub. 3. Soto d. 14. q. 1. art. 2. & d. 17. q. 2. art. 2. qui in hoc aequiparat peccatum originale, & malum poenae: de quo statim dicemus. Et ratio huius communis sententiae est, quia peccatum originale, neque est actio nostra, neque in nobis ex peccato Adae, & ita se neutro respectu videtur esse apta materia virtutis Penitentiae. Quapropter responderi posset, negando paritatem rationis, quia peccatum originale non respicit proprium actum per quem fit voluntarium: peccatum autem habituale est homini voluntarium per proprium actum: & ideo magis potest pertinere ad penitentiam. Quae quidem responsio optime procedit de Penitentia praecise considerata, ut exercet actum contritionis, vel retractionis prioris facti. De qua videntur loqui Theologi citati. Et multo magis loquuntur de sacramento Penitentiae: nam peccatum originale nullo modo pertinet ad materiam illius sacramenti.

At vero si hanc virtutem consideremus secundum simplicem affectum iustitiae ad Deum, etiam potest habere odio omnem statum iniustitiae: quaecunque ratione contractum sit. Et hoc modo non est inconueniens, obiectum eius ampliari etiam ad originale peccatum. Et confirmatur, quia Charitas ex proprio motivo diuino potest detestari peccatum originale, & statum illius: ergo pari modo iustitia ad Deum potest detestari tale statum iniustitiae, & hac ratione odio habere tale peccatum. Eo vel

A maxime quod illa voluntas Adae a qua nostra culpa originem trahit, quodammodo nostra reputatur, quatenus in illo eramus, & in illo peccauimus: Ergo possumus dolere, eo quod humanum genus in primo parente Deum offenderit. Ergo sub ea ratione potest etiam peccatum originale per Penitentiam displicere. Atque ita sentit aperte D. Tho. in 4. loco proxime citato. Imo significat, potuisse Deum illum dolorem exigere, ut satisfactionem, vel dispositionem necessariam ad remissionem peccati originalis: quod etiam sentit Soto ibi, suppo. Sotus.

B Adae voluntate commissum est: ita vnus Christi voluntate pro illo satisfactum est: & sicut generatione naturali contrahitur, ita etiam per regenerationem in Christo deletur. Quapropter addi etiam potest, originale peccatum, etiam si (rem speculatiue considerando) possit esse materia, seu obiectum alicuius odij vel displicentiae pertinentis ad virtutem Penitentiae, qui actus utilis esse potest ad perficiendum affectum erga Deum, seu circa innocentiam, & iustitiam coram Deo, nihilominus, non esse materiam necessariam, neque praecise loquendo, moraliter vitalem ad corrigendos, & emendandos mores, qui sunt proprii fines virtutis Penitentiae.

Affertio secunda de malo poenae.

DICO secundo, Non solum malum culpa, sed etiam malum poenae comprehenditur sub obiecto materiali huius virtutis, quodammodo diuerso modo. Duobus modis explico, & confirmo hanc conclusionem. Prior est, quia virtutes morales voluntatis respiciunt, ut materia proxima actus exterioris humanos in quibus versantur, ut hic etiam notauit Diuus Thomas quaest. 85. artic. 3. ad 1. loquens de iustitia, cui aequiparat Penitentiam: Iustitia enim cum sic in voluntate, immediate elicit volitionem operandi iuste: operatur autem iuste per actus exteriores, qui sunt proximum materiale obiectum interioris actus. Ita ergo se gerit Penitentia virtus, dum vult interiores afflictiones & dolores, ut Deo pro peccatis satisfaciat: Ergo huiusmodi afflictiones & dolores comprehenduntur sub obiecto adaequato Penitentiae: haec autem sunt quaedam mala poenae. Secunda ratio est, quia eiusdem virtutis est, intendere finem, & eligere media apta ad finem illum, ut talis est: sed virtus Penitentiae intendit destruere peccatum, & resarcire diuinam iniuriam, & ad hoc consequendum vitur aliquo malo poenae, quod assumitur, in vindictam delicti commissi: ergo illud malum spectat etiam ad obiectum talis virtutis.

Ex quo intelligitur, quanta sit diuersitas inter malum culpa, & poenae, prout in illis haec virtus versatur: nam malum culpa respicitur ab hac virtute, ut destruendum: malum vero poenae potius ut amplectendum, quia est simpliciter bonum, & potens ad destruendum malum culpa: Vnde etiam intelligitur, non quodcunque malum poenae, sed id quod honestum est, accommodatumque ad illum finem esse materiam huius virtutis. Rursus etiam intelligitur, non solum malum poenae, quod consistit in actione humana, sed etiam quod consistit in passione, & quod prouenit etiam ab extrinseca causa, esse accommodatam materiam, & comprehendit sub hoc obiecto: nam aegritudo, vel aliud simile malum, si ex affectu huius iustitiae acceptetur, erit aptum medium ad satisfaciendum Deo, quod est munus huius virtutis. Denique colligitur ex dictis non solum actiones externas corporis, sed etiam aliquas actiones internas voluntatis posse sub hoc

D. Thom.
D. Bon.
Richard.
Ledesin.
Sotus.

Discrimen
inter malum culpa
& poenae.

obiecto comprehendi. nam voluntas, sicut intellectus, est potentia reflexiua: unde potest per vnum actum suum velle, seu imperare alium: atque hoc modo vnus actus voluntatis esse potest obiectum alterius: atque ita ex effectu poenitentiae, vel voluntate destruendi peccatum, potest eadem voluntas in se metipsa excitare dolorem, & tristitiam de peccato commisso, quae tristitia est quoddam malum poenitentiae contentum sub obiecto vel materia, circa quam versari potest virtus poenitentiae.

16
Interrogationem satisfit

Dices, illa tristitia est actus elicited ab ipsa virtute poenitentiae, quomodo ergo contineri potest sub obiecto materiali illius? Respondetur primo, fieri posse vt illa tristitia non sit elicited a virtute poenitentiae, sed charitatis: vt aperte docet D. Thom. art. seq. ad 1. Deinde, quomodo concedamus, illam tristitiam posse elici a virtute poenitentiae, quod infra videbimus: nihilominus fieri potest, vt actus vnus virtutis voluntatis sit obiectum alterius actus eiusdem virtutis, quatenus voluntas per vnum actum potest velle alium, & hoc modo secundum diuersos respectus potest actus vnus virtutis contineri sub eius adaequato obiecto materiali.

17
Alia obiectio soluitur.
D. Thom.

Contra hanc vero assertionem obicit potest communis modus loquendi Theologorum, vt videre licet in Diuo Thoma in 4. d. 17. quaest. 2. artic. 2. quaest. incul. 1. & alijs, ibi, qui dicunt, poenitentiam veram non esse de malo poenitentiae, sed culpae. Dicendum vero est, illos esse locutos in omni rigore & proprietate de poenitentia, quantum ad actum retractandi, & quantum ad illud malum, quod destruere intendit: tum quia poena magis consistit in passione, quam in actione: retractio autem est de propria actione: & si interdum est de passione, est in quantum in aliqua nostra actione fundatur, tum etiam quia malum poenitentiae non est simpliciter malum, nec per se est offensio Dei: & ideo ex se non est materia deestabilis, vt sic dicam, per virtutem, nisi sub aliqua specialisatione actus honestetur.

SECTIO II.

Vtrum bonum opus, & Deus ipse cadent sub obiectum virtutis poenitentiae.

Assert. 1.

Supposita distinctione data in principio sectionis praecedentis: Dicendum est primo, Considerandum adaequatam rationem, & naturam huius virtutis, non tantum comprehendere sub obiecto suo malum, id est peccatum, sed etiam bonum opus. Ad probandam hanc assertionem sumimus aliud principium communiter receptum, scilicet, eiusdem virtutis officium esse, malum fugere, & contrarium bonum prosequi. Hoc in specie de poenitentia asseruerunt Alexander 2. par. quaest. 175. & 3. par. qu. 76. mem. 2. & 3. Durand. 2. d. 14. q. 1. n. 7. Caiet. hac q. 85. artic. 2. & sentitur ex Diuo Thoma ibi ad 1. quatenus dicit, eiusdem charitatis esse velle bonum Dei, & odio habere peccatum, quatenus illi bono contrarium est. Idem apertius sentit D. Thom. 1. 2. q. 113. ar. 5. ad 1. Ex quo sumitur generalis regula communis omnibus virtutibus, scilicet vnamquamque habere odio malum sibi contrarium: & de conuerso omnem virtutem, quae odio habet aliquid malum, multo magis diligere contrarium bonum. Quod principium supponunt in hac materia Soto in 4. d. 14. qu. 2. art. 2. Cano in relect. de poenitentia. Et fundari potest in D. Thom. 2. 2. qu. 79. vbi duas dicit esse partes iustitiae, scilicet, declinare a malo, & facere bonum, quas dicit, inueniri non tantum in iustitia particulari, sed etiam in vniuersali, & generaliter sumpta, id est, in omni virtute. Cum ergo poenitentia sit quaedam virtus, & quaedam iustitia, ad eam spectabit, non tantum declinare a malo, id est, peccato, sed etiam

Alex.
Durand.
Caiet.

D. Tho.

Soto.
Cano.
D. Tho.

facere bonum, seu id velle. Et ratio est clara, quia malum, cum sit priuatio boni, non habetur odio, nisi ratione boni: Ergo omnis virtus, quae odit aliquid malum, ideo est, quia inclinatur ad aliquid bonum. Et confirmatur a simili de humana iustitia, quae non tantum odit iniuriam, sed etiam amat, & facit quod iustum est: Ergo idem erit in ea iustitia, quae in nobis esse potest respectu Dei, quae est ipsa poenitentia. Confirmatur naturali exemplo, quia omnis facultas, inclinatio, & actio principalis est, & prius ordinatur ad terminum ad quem, quam ad recessum a termino: quo in virtutibus autem, malum se habet vt terminus, a quo voluntas recedit, seu separatur: bonum autem vt terminus ad quem tendit: Ergo &c.

Ex hoc autem principio sic probato aperte concluditur assertio posita: quia obiectum materiale virtutis est res illa, ad quam virtus tendit, seu in qua versatur: virtus autem poenitentiae non tantum versatur circa malum, fugiendo illud, sed etiam tendit in bonum, inclinando in illud: Ergo illud continetur & clauditur sub obiecto eius virtutis. Quod si inquiras, quodnam sit illud bonum. Respondetur tam late patere, & tam esse vniuersale, sicut malum culpae illi oppositum, quod poenitentia odio habet: hoc enim pari modo sequitur ex principio posito. Quomodo autem possit haec virtus tam generalem materiam habere, postea declarabo, tractando de formali obiecto eius. Est autem in hac assertionem, quod in ceteris annotauimus, considerandum, eam procedere de poenitentia secundum adaequatam rationem eius, & considerando in illa omnia muna, quae exercere potest. Quamquam praecise considerando in illa rationem deestabilis, materia eius sit malum, & non bonum: quomodo frequenter Theologi loquuntur. Sicut respectu misericordiae, miseria proximi vt expellenda est materia eius, beneficentia tamen, qua subuenitur proximo, vt a miseria exeat, & multo magis qua praenuenitur, ne in miseriam incidat, est etiam materia misericordiae. Ita ergo virtus poenitentiae, & habet pro materia peccatum vt destruendum, & bonum illud, quod confert, vel ad illud peccatum expellendum, vel ad ipsum vitandum, & praenueniendum, ne committatur in ordine ad diuersos actus suos, quos infra magis explicaturi sumus.

Poenitentiam aliquo modo Deum attingere.

Secundo dicendum est, quomodo directe, & proxime materiale obiectum huius virtutis continetur in quibusdam actionibus, & passionibus humanis, & rebus creatis, indirecte tamen, & quasi in obliquo comprehendere Deum sub obiecto suo. Declaratur, nam inter virtutes morales, quaedam sunt, quae dicuntur tendere ad alterum, vt iustitia, quae seruat ius, & equalitatem alterius: unde duplex censetur habere obiectum: vnum est actio ipsa, qua facit aequalitatem: aliud persona illa, cui reddit aequale, seu ius suum. Primum est obiectum proximum quia est id, quod proxime, immediate, ac directe voluntas vult. Secundum autem est quasi indirecte obiectum, quia ad illud aliquo modo prius obiectum terminatur. Verum quidem est, D. Thom. in hac q. 85. artic. 3. ad 1. insinuare, in huiusmodi virtutibus personam illam, ad quam ordinatur, seu dirigitur actus virtutis, non esse proprie obiectum, vel materiam talis virtutis: sed intelligendus est, de materia directa, & proxima, quae intelligi solet nomine materiae simpliciter dictae: negari tamen non potest, quin illa persona, ad quam dicitur esse virtus, pertineat aliquo modo ad obiectum eius: tum quia modo al-

Assert. 2.